Bat. Gen.
XXVI
3242

DE OPIUM-VLOEK OP JAVA

DOOR

JHR. MR. W. ELOUT VAN SOETERWOUDE,

SECRETARIS VAN DEN ANTI-OPIUMBOND.

UITGEGEVEN DOOR

DEN ANTI-OPIUMBOND

'S-GRAVENHAGE
1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXVI
1142

DE OPIUM-VLOEK OP JAVA.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Onmatige schuiven.

en tien jaren later onmatige, verslaafde schuivers zijn geworden.

Geen hartstocht maakt zich zoo naar geest en lichaam van zijn prooi meester, omdat de verslaafde schuiver, wanneer hij niet onder den invloed van het heulsap is, zich ondragelijk, ellendig en rampzalig gevoelt en de toevlucht tot de pijp het eenige middel is om daaruit verlost te worden.

Het is een bekend feit dat bij den verslaafden schuiver alle gevoel van goed en kwaad, van zedelijkheid en menschelijkheid ontbreekt, dat hij tot elken misdaad in staat is, zijn trouwsten vriend zal verraden en bereid is de eer van vrouw en dochters te verkoopen om zijn pijp te kunnen genieten.

Wie overigens eene duidelijke voorstelling wil verkrijgen van de wijze, waarop opium den mensch verslaaft, leze de Quincey's: Confessions of an opium-eater en The truth about opium, — om van de vele geschriften van bekende Nederlandsche schrijvers niet te spreken.

Uitspraken over opium misbruik.

Zie hier nog uit honderden een drietal uitspraken van hen die het opium-gebruik in China hebben waargenomen.

Dr. Williams, 40 jaar in China gevestigd, zegt o. a.: *The use of opium debilitates and destroys the minds and bodies of the victims in the most thorough and dreadful manner so that at last they present a sickening spectacle of emaciation and ruin.*

Cham Lai Sun, een Chinees, verklaarde in the Anglo-Oriental-Society: *No language can describe all the horrors resulting from the use of opium in China; it involves a state of existence which the Chinese describe as* **living in a second hell.**

Mr. Mayoribanks, President van de School-Commissie te *Canton* zegt: *The misery and demoralisation occasioned by it are almost beyond belief.*

De conclusie omtrent de opium als genotmiddel moet dus zijn dat **een onmatig gebruik van opium op het individu en naar lichaam èn naar geest schadelijker werkt dan eenig ander genotmiddel, en dat voor hem, die matig schuift het gevaar om tot onmatig gebruik over te gaan steeds bestaat en dreigend voor de deur staat.**

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De opium op Java.

1.

Het Pachtstelsel.

Aangezien het recht tot verkoop van opium op Java verpacht wordt, volgt hier voor den oningewijde een ruwe schets van het pachtstelsel.

Pachtstelsel. Theorie.

Het verpachten van het recht van belastingheffing was eertijds een zeer gewild middel voor den Staat om zonder administratieven omslag en zonder directe uitgaven inkomsten te verkrijgen.

Verouderd en veroordeeld.

Door de staathuishoudkunde is dat stelsel intusschen totaal veroordeeld, omdat èn de schatkist èn de bevolking daaronder lijden en alleen de pachter er wèl bij vaart.

Voor de schatkist blijkt het een duur middel te zijn en de bevolking wordt uitgemergeld.

Een verarmde bevolking nu is onvoordeelig voor de schatkist en gevaarlijk voor de rust.

Als voorbeeld denke men aan Frankrijk in 't laatst van de vorige eeuw, waar de fermiers-généraux den scepter zwaaiden en millioenen oogstten

en aan Oost-Europa, waar willekeur en knevelarij een uitvloeisel zijn van deze verouderde instelling.

Java. De opium-pacht de voornaamste

Op Java nu worden nog verscheidene belastingen verpacht (1), waarvan die op de opium de voornaamste en de oudste is. Ook in verscheiden deelen der Buitenbezittingen

(1) Zie Kielstra, *De kleine verpachte middelen op Java* (Gids, Augustus 1889).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onder de verpachte middelen.

bestaat de opium-pacht, maar wij bepalen ons hier tot Java.

Perceelen.

Voor de opium-pacht is Java in verscheidene (op dit oogenblik in 14) districten *-perceelen-* verdeeld en het recht om gepraepareerde opium in aldaar door de Regeering aangewezen verkoopplaatsen te slijten, wordt voor een of meerdere jaren te gelijk toegewezen aan hem, die onder behoorlijken borgtocht bij opbod de hoogste som voor dat recht biedt. Daarbij moet hij de opium voor een bepaalden prijs (thans 2 à 3maal hooger dan de marktprijs) van het Gouvernement nemen. Een zeker maximum mag daarbij niet worden overschreden. Hij ontvangt dus slechts eene beperkte hoeveelheid.

Pacht bij opbod gegund aan hoogsten bieder.

Verstrekking beperkt.

Zedelijkheidsleus.

Aangezien de Staat heet uit te gaan van het denkbeeld dat opium-gebruik, als nadeelig, zooveel mogelijk behoort te worden beperkt, zoo is de debitant volgens de vigeerende bepalingen niet vrij om zijn monopolie-recht op de voor hem meest voordeelige wijze te exploiteeren. Hij mag slechts een zekere door de Regeering bepaalde hoeveelheid opium verkoopen en alleen in officieel erkende verkoopplaatsen, waarvan het getal voor elk district van bestuurswege bepaald is. Het verkoopen van ruwe -ongepraepareerde- opium is steeds overal en ook het rondventen van *tjandoe* -gepraepareerde opium- is verboden.

Bepalingen bij verkoop.

In hoever deze bepalingen worden nageleefd en welke bezwaren zich bij de toepassing van het pachtstelsel voordoen, wordt hieronder aangeduid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

2.

Historisch Overzicht.

De opium-pacht heeft steeds als middel van inkomst de belangstelling van de Regeering in hooge mate opgewekt en ieder middel *dat leiden kon om de jaarlijksche opbrengst van deze pacht op te voeren werd met gretigheid aangenomen. Zelfs de latere tijd getuigt daarvan, want de in* 1832 *aangenomen en sedert gevolgde wijze van opium-verpachting had ten doel om van dezen tak van inkomst meer voordeel voor de schatkist te hebben en het mag niet worden ontkend, dat het gestadig toenemen van de pacht voor de Regeering tot dusverre geene onverschillige zaak was.*

Advies van den Raad van Ned.-Indië
21 Mei 1861.

Tijdstip van invoer onbekend. Vóór 1600.

Op welk tijdstip de opium voor 't eerst in onze O.-I. bezittingen is ingevoerd valt niet met zekerheid te melden.

Zeker is het dat vóór de komst der Nederlanders op Java de opium daar reeds was gebracht, 't zij door Arabieren, 't zij door Chineezen; ook in de Molukken was opiumgebruik vóór 1600 bekend.

De O.-I. Compagnie beschouwde den opiumhandel, die aanvankelijk van weinig beteekenis was, reeds vroeg met groote belangstelling en in de tweede helft der 17de eeuw verkreeg zij het uitsluitend recht van dien handel achtereenvolgens in *Mataram*, *Cheribon* en *Bantam*. Ter wille van haren handel in Bengalen liet zij de opium uit die streek vrij, maar verbood den invoer van andere opium. Aan *hare winsten* werd intusschen groote afbreuk gedaan door de smokkelaars; zoowel door Engelsche handelaars als door haar eigen dienaren.

Morshandel.

Steeds strenger straffen werden op den smokkelhandel gesteld zonder intusschen het gewenschte gevolg te bereiken.

Daar de opiumhandel dientengevolge zich niet uitbreidde, werd op voorstel van *van Imhoff* in 1745 opgericht eene *Amfioen-Societeit*, die een opium-monopolie verkreeg voor *Cheribon* en de *landen van Mataram*, tegen eene retributie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Opium zuiver als handelsartikel.

van 450 rijksdaalders per kist, terwijl het jaarlijks debiet werd vastgesteld op 1200 kisten. (1)

De smokkelhandel vooral van de dienaren der Compagnie was echter te machtig. In 1792 werd de *Amfioen-societeit* ontbonden en werd een *Amfioen-directie* in 't leven geroepen, die pachters aanstelde met uitsluitend recht tot verkoop van opium, die zij voor 1500, en later voor 1700 piasters (2) de kist van de compagnie moesten nemen.

Het handelsvoordeel werd berekend 700 (later 900) piasters te zijn.

Hoe grooter dus de verkoop, hoe grooter de winsten waren voor de compagnie. En alleen uit dit oogpunt werd de zaak beschouwd. In 1794 maande de Commissaris-Generaal Nederburgh de Indische autoriteiten aan om het debiet, dat beneden de 1200 kisten gevallen was, uit te breiden. Men achtte het beter veel opium goedkoop ten nadeele van de „lorredraaiers" te verkoopen dan weinig voor hoogen prijs.

Ontwaking van zedelijkheidsbeginsel.

Eerst in 1799 schijnt de meening, dat wegens den schadelijken invloed van het schuiven de opium-handel moest worden beperkt, te zijn ontwaakt, nadat *Dirk van Hogendorp* die genoemd had „*een der nadeeligste en schadelijkste zaken die het bestuur van O.-Indië onteerden.*" De Staatscommissie van 1803 ontwierp een charter, waarin bepalingen voorkwamen ten doel hebbende het opium-gebruik op Java te verminderen en zoo mogelijk daaraan een einde te maken.

Door het uitbreken van den oorlog kwam dit ontwerp niet in werking en in de latere reglementen wordt vooreerst van beperking van opium-gebruik niet gewaagd.

Daendels was, voornamelijk om den in opium gedreven morshandel een tegenstander van de vroegere regeling. Hij schafte de amfioen-directie af en in 1809 werden geleidelijk over Java de *madat-kitten* verpacht. Een inkomend recht

---

(1). Kist = pikol = 125 Amst. ponden. (2) Piaster = *f* 2.50.
Een kist heeft 100 kati.
Een kati 16 thail.
Een thail 10 tji.
Een tji 10 mata.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van 500 rijksdaalders per kist werd op opium geheven. Tevens werden de residenten belast met het verkoopen van opium in 't groot met een winst van 300 piasters per kist, die door hen weer voor 1500, later voor 1700 piasters geleverd werd aan de pachters.

Onder *Raffles* bleef het inkomend recht gehandhaafd voor opium niet gekocht op de veilingen der compagnie te *Calcutta*. Dit werd ten gerieve der handelaars slechts belast voor Java met 6 % en voor de Buitenbezittingen met 12 %. Aanvankelijk mocht alleen te *Batavia* opium worden ingevoerd. Later ook te *Samarang* en te *Soerabaja*. **Inkomend recht.**

Raffles was intusschen langzamerhand zoo zeer overtuigd geworden van de schadelijke werking van de opium, dat hij in 1815 bepaalde dat het gebruik zou worden beperkt tot de drie hoofdsteden en de Vorstenlanden. In 1816 werd hij echter door de vertoogen uit Bengalen, waar men hieruit nadeel voor den opiumhandel voorzag, gedwongen, deze beperking weer in te trekken.

Toen de O.-I. bezittingen weder aan Nederland kwamen, bleek het dat de door de Staatscommissie uitgesproken en door *Raffles* gedeelde meening omtrent de schadelijke werking van het opium-gebruik, algemeen gehuldigd werd. Had men vroeger het artikel alleen uit een handels-oogpunt beschouwd en getracht met tegengang van den morshandel daaruit de grootst mogelijke winsten te trekken, in het vervolg werd steeds op den voorgrond gesteld de leus dat het gebruik uit een oogpunt van zedelijkheid moest worden beperkt en dat de daaruit te behalen voordeelen moesten verkregen worden door het genotmiddel hoog in prijs te houden en zoodoende onder het bereik van het kleinste aantal verbruikers te brengen. **Zedelijkheids-leus.**

Gaan wij in 't kort na welke maatregelen met die leus voor oogen werden genomen en wat daarvan de gevolgen waren.

Commissarissen-generaal handhaafden voorloopig de bestaande pachten. Invoer te *Batavia* was vrij tegen inkomend recht. De *Preanger* werd in 1824 verklaard tot een „*verboden kring*" waar geen opium mocht worden verkocht of ingevoerd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Eenjarige pacht.

1815—1824. **Jaarlijksche verpachting der kitten. De pachter koopt zelf de opium en heeft onbeperkt debiet.** Inkomend recht *f* 220 de kist, later verhoogd.

Driejarige pacht.

1824—1827. **Driejaarlijksche verpachting van meerdere kitten te zamen (perceelen).**

Handelmaatschappij.

1827—1833. **De verpachting wordt afgestaan aan de Nederlandsche Handelmaatschappij.** Zij mag opium koopen waar ze wil en die in 't klein verkoopen. De verkoop in 't klein wordt aan pachters afgestaan, die de opium bij haar moeten inkoopen.

In die jaren werden respectievelijk 512, 420, 577, 734, 482 en 430 kisten door haar geplaatst.

De Handelmaatschappij betaalde voor het monopolie in de eerste drie jaren $^2/_7$ van de winst en in de laatste 3 jaren 3 millioen per jaar aan den Staat.

Intusschen klaagden de pachters over de slechte hoedanigheid van de opium door de Handelmaatschappij verstrekt. Ook meende men dat er voor den Staat meer voordeel uit te halen was. Men was toch tot de ontdekking gekomen dat het vooral de pachters waren, die door te smokkelen de grootste voordeelen behaalden en men besloot te trachten, door eene andere regeling èn het gebruik binnen zekere perken te houden èn een klimmend voordeel (volgens Baud) voor den Staat uit de opium te trekken, waarbij de pachters uit eigenbelang den smokkelhandel zouden helpen bestrijden. Het monopolie werd dus weer aan den Staat getrokken.

Verpachting door den Staat. Tiban en Siram.

1833. **De pacht wordt ondershands gegund aan hem, die aanneemt een zekere hoeveelheid opium te nemen tegen f 10.000 de kist.** -*Tiban* of vaste verstrekking.- Wat hij meer blijkt noodig te hebben kan hij betrekken tegen *f* 4060 de kist. Dit heette *Siram* of toegift.

Op die wijze werden in 't geheel genomen 423 kisten. Aangezien in 1819/20 796 en in 1820/21 797 kisten werden ingevoerd, moet men wel aannemen dat de smokkelhandel welig bleef tieren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1834/5. **De pacht wordt geveild en toegewezen aan hem, die aanneemt de grootste hoeveelheid tiban te nemen à f 10.000 de kist zonder pachtschat** -440 en 465 kisten worden verstrekt.-

Het smokkelen houdt aan. Men wil nu trachten door maximum-verstrekking van opium tegen hoogeren prijs het artikel duur te houden. De regeering meende nagenoeg tot een juiste kennis van het verbruik te zijn gekomen, maar scheen niet te letten op dat wat gesmokkeld werd. Om de pachters van smokkelen terug te brengen zal hun tegen lagen prijs ook *Siram* verstrekt worden.

Maximum verstrekking.

1836/42. **Veiling tegen pachtschat met maximum verstrekking. 430 kisten à f 10.000. Siram mag bedragen ¼ van de Tiban. Wat daarenboven wordt aangevraagd wordt als Tiban betaald.**

Later wordt de prijs van alle *Siram* gelijkgesteld met dien van de *Tiban*.

Men vermoedt dat het smokkelen niet afneemt en voornamelijk gedreven wordt door de pachters, daar zij maar weinig aanvragen. Men wenscht opnieuw te komen tot de kennis van het werkelijk verbruik. Vandaar in

Onbeperkte verstrekking.

1843/47. **Ongelimiteerde verstrekking tegen f 1750 de kist.**

Pachter wordt, die aanneemt de grootste hoeveelheid te nemen. -Blijkt die voor de behoefte te gering, dan kan hij tegen denzelfden prijs Siram verkrijgen.-

In de eerste 3 jaren worden 437 kisten in de twee volgende 445 en 405 kisten verstrekt.

Het blijkt duidelijk dat de genomen hoeveelheid het ware gebruik niet nabijkomt, men zal daarom terugkeeren tot het oorspronkelijke *Tiban* en *Siram*-stelsel met pachtsom.

Pachtschat.

1848/55. **Pachter wordt, die de hoogste pachtschat biedt (14 pachtperceelen) à f 10.000 de kist. Siram** (toegestaan tot ¼ van de *Tiban*) **à f 3500.**

Van 1848—54 worden achtereenvolgens per jaar verstrekt 420, 420, 418, 405, 479 en 486 kisten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men begrijpt dat de *Siram-prijs* nog te veel aanleiding biedt tot smokkelen. Men zal die dus goedkooper geven en zooveel de behoefte meebrengt.

Onbeperkte Siram.

1855/62. **Tiban à f 10.000, met naar behoefte ongelimiteerde Siram à f 1200 de kist.**

Men heeft getracht de ware behoefte te leeren kennen, maar schrikt terug voor de vermeerdering der *Siram*-verstrekking. (1) Men acht het beter de *Tiban* wat goedkooper te geven en *Siram* achterwege te laten.

Jaarlijks vastgestelde maximumverstreking. Geen Siram.

1862/69. **Verpachting tegen pachtschat. Tiban wordt jaarlijks vastgesteld naar gebleken behoefte. Siram wordt niet verstrekt.**

In 1863 wordt behalve boete ook gevangenisstraf tegen sluikhandel bedreigd en het aantal kitten verminderd, vooral sedert 1866. (2)

Gevangenisstraf tegen sluikhandel.

Al was de *Tiban* nu ook goedkoop, toch hield het smokkelen niet op en hoewel als zeker kon worden aangenomen dat het debiet zich uitbreidde, betaalden de pachters toch geen hoogere pachtsommen. Men (De Gouv.-Gen. Mijer) achtte het dus beter om, ten einde den gevaarlijken smokkelhandel der pachters te fnuiken, hun boven de tiban ook nog ongelimiteerde *Siram* tegen marktprijs te verstrekken.

Ongelimiteerde Siram tegen marktprijs

1869/73. **Pachtschat. Tiban à f 10.000 met onbeperkte Siram à f 2000. In 1872 wordt de hoeveelheid Siram beperkt tot het dubbele van de Tiban.**

Ontzettende toenemingen van gebruik en daling der pacht.

	Tiban in kati's.	Genomen met siram.	tegen Pachtschat van
1869	69.960	70.470	*f* 9.620.760
1870	51.756	126.325	- 5.300.160
1871	55.862	203.362	- 2.401.500
1872	68.988	266 489	- 862.980

Uit de opgesomde daling der pachtsommen en de gelijk-

(1) Zie bijlage A kolom B.
(2) Zie bijlage A kol. M.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tijdige onrustbarende vermeerdering der siram-aanvragen, bleek dat men thans zeer zeker op den verkeerden weg was. De smokkelhandel, vooral die van de pachters in elkaars perceelen, was ontzettend toegenomen, men keerde dus weer terug tot een vroeger verlaten stelsel.

Terugkeer tot maximum stelsel.

1873. **Pachtschat met maximum Tiban-stelsel tegen lagen prijs. 1173 kisten worden beschikbaar gesteld à f 3000 de kist. Siram wordt niet verstrekt. Grootere pachtperceelen worden ingevoerd.**

Drie-jarige pacht.

1875. **Regeling als in 1873 met pachttermijn van drie jaren.**

Een-jarige pacht.

1890. **Terugkeer tot eenjarige pacht, ten einde omtrent mogelijk in te voeren wijzigingen niets te praejudiceeren.**

Men ziet, aan wijzigingen bij het pachtstelsel heeft het niet ontbroken. Schier alles is beproefd wat te bedenken viel om verbetering aan te brengen zonder de belangen van de schatkist te schaden, of liever, want die uitdrukking is minder juist: zonder in grootere uitgaven te vervallen. Zelfs werden de gelden beschikbaar voor den smokkelhandel geleidelijk tot over de *f* 400.000 jaarlijks opgevoerd en met die som, zoo luttel klein in vergelijking met de millioenen, die op de pacht verdiend werden, trachtte men zoo goed en zoo kwaad als het kon, den sluikhandel binnen zekere grenzen te houden. Intusschen, zooals algemeen erkend wordt, met hoogst onbevredigend resultaat.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

3.

De Chineesche Pachter en zijn prooi.

In de kampongs en desa's dwingt de pacht de bevolking tot schuiven, en die bevolking doet het; zij schuift immers op straffe van arrestatie, opzending en veroordeeling wegens het in bezit gevonden worden van clandestiene opium!

Bat. Nieuwsbl. 12 Sept. 1889.

Eigenschappen van den Chinees.

Een enkel woord over de Chineezen en hunne verhouding tot den inlander mag hier niet ontbreken, want die verhouding is voorzeker van grooten invloed op de opium-kwestie, daar allen de pachters Chineezen zijn en bijna uitsluitend hunne landgenooten tot bedienden en handlangers hebben.

Zuinig, arbeidzaam, gedwee, berekenend.

De Chinees nu, die arm op Java komt en bij uitstek geeigend is voor emigrant, omdat hij zich gemakkelijk in alle omstandigheden weet te schikken, is zuinig en onderworpen en gedwee zoolang hij arm en machteloos is, hij weet van minder te leven dan wie dan ook; daarbij slim, berekenend en man van zaken bij uitnemendheid, weet niemand beter dan hij zich een klein onmiddellijk voordeel te ontzeggen om een grooter voordeel in de toekomst te bemachtigen, hij weet zooals geen ander zijn spiering uit te gooien om een schelvisch te vangen. Hij werkt hard zoolang hij arm en nietig is, ontzegt zich alle genot en houdt het oog voortdurend gericht op den tijd wanneer hij, rijk en machtig geworden, zijne lusten zal kunnen botvieren. Daarbij, waar het *zaken* betreft, volstrekt gewetenloos en meedoogenloos. Verder heeft de Chinees een organiseerend talent dat eerbied inboezemt, en weet hij

Gewetenloos. Onmeedoogend.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

door samenwerking met zijne landgenooten in vereenigingen (*kongsis*) een macht te ontwikkelen en een invloed uit te oefenen, die door geen natie ter wereld wordt geëvenaard.

Macht der kongsis.

Stel daartegenover den Javaan, zorgeloos, kinderachtig, goedaardig, gedwee, belust op onmiddellijk genot en bevrediging van de begeerten van 't oogenblik; zóó weinig zorgzaam en vooruitziend, dat hij bereid is toekomstigen rijkdom en bezit op te offeren voor de lust, laat staan de behoefte van het oogenblik.

Eigenschappen van den Javaan. Verzot op zingenot. Kinderlijk. Speler. Steeds in geldgebrek.

den Javaan, die, groot of klein, met sterke neiging tot opschik, speler is in zijn hart, steeds lijdt aan geldgebrek en er aan gewend is, alles wat hij heeft of ook eenmaal bezitten zal, te verpanden en op te offeren voor een paar zilverlingen.

Breng die twee contrasten tot elkander en men behoeft geen waarzegger te zijn om te voorspellen wie van beiden den ander zal beheerschen en overheerschen; hoe de eene op vriendelijke wijze steeds de al te dure hulp zal aanbieden en de ander onnadenkend deze zal aannemen om later te worden uitgemergeld en onderdrukt. Zoo bekend is trouwens de verhouding tusschen Chinees en Inlander, en zoozeer heeft de Regeering daarin een gevaar gezien, dat het verblijf van Chineezen in de binnenlanden anders dan bij uitzondering en met een verlof-pas niet is toegestaan; doch voor de overtreding dier bepaling heeft men -zooals voor zoo vele anderen- de oogen gesloten ter wille van den Chinees-pachter, die zijne handlangers en spionnen overal rondzendt.

Meester en slaaf.

Geven wij voor een oogenblik omtrent den verderfelijken invloed der Chineezen op Java het woord aan den oud-resident Wijnen, die in het Indisch Genootschap op 26 Nov. 1889 daaromtrent o. a. het volgende mededeelde:

Oud-Resident Wijnen over de Chineezen op Java.

„Ziedaar U in niet veel woorden de treurige geschiedenis gemeld van een dom, zachtaardig volk, dat te gronde gaat, omdat wij eene bestuursinrichting volgen juist berekend om die bevolking straffeloos aan den harteloozen Chinees, die, door eene teugellooze geldzucht gedreven, dat volk uitzuigt, over te leveren.

Dat is de kanker die aan Java knaagt, en die naar mijne overtuiging, door flink het mes in de zieke plaats te zetten, te overwinnen is.

Die Chineesche pachters toch zitten met hunne handlangers

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Chineesche handlangers in de Binnenlanden.

in iedere dessa, en hoewel het verboden is dat de Chineezen zich in de binnenlanden mogen vestigen, zoo zijn zij, als bedienden van de pachters, die de belastingheffing van den Staat voor aanzienlijke sommen pachten, niet te weren. De Chineesche hoofden, die den resident moeten voorlichten omtrent het verleenen van passen aan Chineezen, om naar de binnenlanden te mogen gaan, zijn bijna allen pachters of borgen. Ieder hale daaruit zijne eigene gevolgtrekkingen!

De Chineesche suikerfabrikanten en landheeren zitten met hunne Chineesche bedienden en werklieden evenzeer in de binnenlanden genesteld en oefenen dáár hunnen verderfelijken invloed uit op de Javanen hunner omgeving.

Zij leenen hun geld, soms wel onder aanwending van minder eerlijke middelen, om hen steeds in de schulden te houden en hen daardoor steeds in handen te hebben; langzamerhand heeft hij zich van diens middelen van bestaan meester gemaakt, en moet de inlander voor zijne concurrentie wijken. Hij gaat stoffelijk en zedelijk achteruit, en komt langzamerhand in

Moedeloosheid.

eenen toestand van moedeloosheid, tot werkeloosheid leidende; men vindt dan ook hierin niets anders dan *een feit uit de zoovelen* van den invloed eener krachtige natie, die zich nederzet te midden eener zwakkere, en die met deze den strijd om het bestaan voert."

De Javaan wordt arm, de Chinees wordt rijk.

Bedenkt men dat alle Chineezen arm op Java komen, dan stemt voorzeker tot nadenken het feit, dat op dit oogenblik op dat eiland in hunne handen zijn:

16 suikerfabrieken met Gouvernements-contract.
2 huurlanden.
70 erf-pachtlanden.
74 vrijwillige landbouw-overeenkomsten met de bevolking.
196 particuliere landen in eigendom in Residentie Batavia.
49 in andere residentiën.
13 hout aankappen.
8 contracten voor vervoer van zout en afvoer van andere producten.

Ontzettende rijkdom der Chineezen.

„Slaat men verder de verpondings registers na, dan ziet men dat op Java voor 135 *millioen gulden* aan vaste eigendommen in hunne handen zijn, terwijl de Europeanen het ter nauwernood tot 30 *millioen* kunnen brengen.

135 millioen aan vaste goederen.

Thans is het zielental der Chineezen op Java en Madura reeds ongeveer 225,000; dat is het dubbele van voor 40 jaren geleden.

Deze Chineezen leven allen ten koste van ongeveer 21 millioen Javanen.

Zij lachen met de beperkende bepalingen van aankomst,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Overtreding der bepalingen tot vestiging.

vestiging en verblijf in de binnenlanden, omdat zij gesteund worden door hunne schatrijke hoofden, meestal de Gouvernements pachters, die inlandsche ambtenaren omkoopen waar zij maar kunnen, want het binnenland *moet* voor hunne zendelingen open blijven, want *dáár* is de bron van hun fortuin. Dáár wordt de clandestiene amfioen verkocht voor geld of op crediet, of tegen te veld staand gewas. Dáár is het begin van den ondergang van den Javaan, dáár is het begin van de welvaart van den Chinees.

Dat de Chinees daarom onder iederen vorm voet in de binnenlanden houden wil, om daar zijne kwade praktijken ten praejudice van den Javaan uit te oefenen, bewijst ook de dikwijls fabelachtige lage som, waarvoor hij transporten die van Gouvernementswege uitbesteed worden, aanneemt, en waarvan men op zijne vingers kan uittellen dat hij daarop schade moet lijden. Even fabelachtig als de lage som waarvoor hij aanneemt, even vreemd is het van het Gouvernement, dat het dergelijk bod aanneemt!

En eindelijk

Alle pachten in handen van Chineezen.

„Bekend is het, dat het geheele pachtstelsel eene keten vormt, waarvan de eerste schakel de amfioenpacht is, en waaruit alle andere pachten émaneeren, met andere woorden gezegd: aan het consortium dat de amfioenpacht in handen heeft, zijn alle andere pachten ondergeschikt, en doen de pachters daarvan alles, wat dat consortium beveelt." (1)

Prooi.

Wellicht zal aan menigeen de uitdrukking **prooi** overdreven voorkomen, waar wij van den inlander spreken in betrekking tot den pachter, maar waar men met de feiten te rade gaat, zal men moeten erkennen dat die niet te sterk gekozen is.

Opium-propaganda.

De pachter toch, die het hoofd moet bieden aan den smokkelhandel van anderen, mag geene gelegenheid laten voorbijgaan om zijn debiet te vermeerderen, om schuivers te kweeken en te zorgen dat zij, die eenmaal schuiven, dit blijven doen en hun *tjandoe* bij hem blijven inkoopen.

Middelen daartoe.

Daartoe bezigt hij allerlei middelen.

In de eerste plaats prijst hij de opium als geneesmiddel aan. Hij geeft feesten, waarbij *tjandoe* gratis verstrekt wordt, en weet gebruik te maken van vrouwelijke hulptroepen, die verhooging van zinnelijk genot door opium-gebruik voorspiegelen. (2)

---

(1) Men zie het boven (bl. 11) reeds aangehaald opstel van den heer Kielstra.

(2) Na er op te hebben gewezen op welke wijze de pachters van *vrouwelijke hulptroepen* gebruik maken om opium-propaganda te maken, vervolgt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Opium-jagers.

Pasangan (strikken zetten.)

Ook bij vrijspraak hechtenis.

De inlander verkiest schuiven boven gevangenis.

En is eenmaal de lust tot het opium-genot opgewekt en de Javaan schuiver geworden, dan weet hij er voor te zorgen dat zijn prooi hem niet meer ontsnapt. Komt de schuiver niet meer geregeld zijn bepaald quantum in de kit gebruiken of halen, dan wordt hij verdacht zijn *tjandoe* van anderen te krijgen en er wordt in zijn huis opium gedeponeerd door de handlangers van den pachter, die de plaats, waar zij die verborgen hebben aan de politie aanwijzen, of wel acht men dit voorspel zelfs niet eens der moeite waard en de handlanger, die met de politie binnentreedt, vindt de door hem medegebrachte opium onder de *baleh baleh* en de verdachte wordt in hechtenis genomen en vaak veroordeeld op de getuigenis van deze schavuiten.

Gelukt bijwijlen deze toeleg niet en wordt de man later vrijgesproken, dan nog heeft hij soms **acht** of **tien maanden** in hechtenis doorgebracht. (1)

Is het wonder dat de kleine man, die den *opium-jager* haat en vreest als een onrein dier, liever blijft schuiven of tot schuiven overgaat dan maanden in de gevangenis door te brengen en terugkomende zijn huis ledig te vinden en zijn vrouw wellicht in het bezit van een ander? Is het wonder dat hij vrouw en dochters niet wil blootstellen aan de beruchte *visitatiën aan den lijve?*

Is het woord *prooi* dan te sterk en zijn de woorden in

---

baron van Dedem: «Ik zal mij niet verder op dit terrein begeven, genoeg meen ik gezegd te hebben om mijne bewering te verklaren dat dag aan dag in schier geheel Nederlandsch-Indië **ten benefice van den Nederlandschen Staat** eene variatie wordt opgevoerd van het treurspel van Faust en Gretchen, waaarin **de rol van Mephisto** met onovertroffen talent **door de vertegenwoordiger onzer Regeering,** de pachters en hunne trawanten wordt vervuld».

De Min. Hasselman zegt in de 2e Kamer naar aanleiding van de kwestie van inkrimping van het aantal kitten:

«Er kwam nog iets bij» zeide de Chinees in het vuur van de verdediging zijner belangen, «namelijk dat het zoo jammer was, als een kit nadat ze met veel moeite en kosten was productief gemaakt, werd ingetrokken. Men moest om de bevolking te lokken feesten en danspartijen geven en dit mocht toch niet tot een vergeefsche moeite gemaakt worden.»

(1) Men zie de vonnissen in extenso door Mr. P. Brooshooft in zijne **Memorie** ten bewijze.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hoofde dezes, aan het Bataviaasch Nieuwsblad ontleend, niet treffend juist?

De vraag doet zich hier natuurlijk voor: Hoe is het mogelijk dat de pachter dit alles ongestraft doen kan, dat hem dit alles wordt toegelaten?

Pachter wordt steeds bevoordeeld.

Het antwoord is vooreerst, dat de pachter moet worden beschermd in zijn monopolie en dus dat hem de verkoop van opium niet te moeilijk moet worden gemaakt. Vervolgens, dat de pachter een rijk man is met macht en ambtelijk prestige, die met de hooge ambtenaren omgaat, en de inlander slechts een arme drommel. Eindelijk dat de pachter is de hen, die de gouden eieren legt, die niet mag worden geslacht.

„Het geheele optreden van de Regeering" zegt Mr. Broshooft „en daardoor ook van de ambtenaren in de opiumkwestie, is van het begin tot het einde een streven om den *pachter* te bevoordeelen, den *pachter* tegen concurrentie van smokkelaars te behoeden, den *pachter* aan te moedigen om voor den volgenden termijn een nog hooger pacht te bieden dan voor den loopenden."

Hooren wij ten slotte wat de Heer van Dedem zegt van den Chineeschen pachter in zijne verhouding tot de *besturende ambtenaren:*

Pachter tegenover Resident.

„Waar is het dat de omstandigheid, dat het opium-monopolie verpacht wordt, den resident voortdurend in aanraking brengt met een Chinees of anderen vreemden Oosterling, die, gedreven door den prikkel van het eigenbelang, al zijn aandacht aan de opium-zaken zal wijden, die veelal een rijke ervaring op dit gebied achter zich heeft en dus van alle bijzonderheden op de hoogte kan worden geacht; die overigens in den regel met den toestand van het gewest niet minder vertrouwd is dan de resident zelf; die in menschenkennis en geslepenheid allerminst voor hem behoeft onder te doen; die de verdienste heeft om aanzienlijke sommen in de schatkist te storten en die van ouds als de krachtigste bondgenoot tegen den smokkelhandel is beschouwd; met dat al de wellevendheid zelve, steeds bereid om des residents onderdanige dienaar te wezen, steeds bereid om instemming met de inzichten van den resident te betuigen en aan zijn doorzicht hulde te brengen, doch in werkelijkheid met geen ander doel bezield dan om de opium zooveel mogelijk veld te doen winnen, zooveel mogelijk zielen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onder hare heerschappij te brengen. Is het noodig er op te wijzen met welke van Göthe's figuren deze raadsman der residenten de meeste overeenkomst vertoont?"

„Neen waarlijk dat is *niet* noodig" zegt de Heer Brooshooft! Ieder -met uitzondering van den Gouverneur-Generaal en den Minister van Kolonien- weet dat de opium-pachter voor de ambtenaren in alle opzichten is wat Mephisto was voor Faust: *De Geest des Kwaads.* Eerlijke ambtenaren gaan dan ook gebukt onder hetgeen door een zedeloos bestuurstelsel van hen geeischt wordt."

De geest des kwaads.

Blijkt uit dit alles, mogen wij vragen, niet afdoende dat men zich hoe eer hoe liever van den Chinees-pachter moet ontdoen? (1)

---

(1) Voor het verkrijgen van een juist begrip van den aard der Chineezen en het gevaar, dat zij voor den Staat opleveren lezen men vooral bl. 364 en vlg. van *het Opium-vraagstuk in N.-I.* door J. L. Zegers, 1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

4.

De smokkelhandel.

De sluikhandel dreigt meer en meer een corruptie te worden, welke de geheele maatschappij aantast.

Wiselius. De opium in Ned. en Br. Indië, 1886.

Bij monopolie steeds sluikhandel.

Wanneer men door het instellen van een monopolie den prijs van een gewild artikel voor den consument opvoert tot een veel hooger bedrag dan dit op de wereldmarkt te verkrijgen is, dan ligt het voor de hand dat er zich personen zullen voordoen, die ter wille van de aanzienlijke winst, pogingen aanwenden om den monopolist afbreuk te doen en dit artikel in zijn gebied af te zetten.

Hoe grooter winst, hoe meer sluikhandel.

Naarmate het verschil in prijs in en buiten het *monopolie-* of *regie-gebied* aanzienlijker is, wordt de te behalen winst ook grooter; en naarmate van die winst vindt men weer meer of minder personen, die bereid zijn de kans te loopen om de op franduleuzen invoer gestelde straffen te beloopen.

Is bedoeld verschil in prijs gering, dan zullen er weinige pogingen tot sluiken zijn, want dan is zelfs bij geringe kans van ontdekking de sop de kool niet waard.

Afschrikwekkend werkt zekerheid van ontdekking.

Natuurlijk is de zwaarte van de straf op de overtreding gesteld steeds een niet te miskennen factor, maar veel meer dan de zwaarte van de op te leggen straf werkt afschrikwekkend de zekerheid van ontdekking, immers het bewustzijn dat de straf, zwaar of licht, op de overtreding volgen *moet*.

Wanneer men nu nagaat dat de opium op Java verkocht

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Prijs-verschil op Java en daarbuiten groot. Sluikhandel gemakkelijk.

wordt *tien* à *vijftien* maal duurder dan die te Singapore te krijgen is en dat het afzetten van smokkelwaar op een groot gedeelte van Java's Noord- en Oost-kust veelal zeer gemakkelijk gaat en de kans van ontdekking ook wegens het geringe volume van de opium (1) *onder de tegenwoordige omstandigheden* zeer gering is, dan zal niemand zich behoeven te verwonderen dat de sluikhandel in opium, die ten allen tijde een gevaar opleverde voor het monopolie en reeds tijdens de O.-I. Compagnie groote proporties had aangenomen, op Java welig bloeit en dat keer op keer zelfs de koloniale verslagen melden dat de sluikhandel eer toe- dan afneemt. (2)

Quantum sluikopium tweemaal grooter dan Gouvern.-opium.

In de bekende brochure van *Beh Ik Sam* -een oud pachter, die beter dan eenig ander op de hoogte dezer zaak zijn kan en in wiens voordeel het overigens niet is den omvang van den sluikhandel te vergrooten- wordt beweerd dat op Java tweemaal meer gesloken dan Gouvernements-opium wordt verbruikt.

Deze uitspraak nu moge te kras zijn -bewijs en tegenbewijs zijn uit den aard der zaak niet te leveren- dat echter veel, ja *zeer* veel opium gesmokkeld wordt, daarvan zijn bewijzen te over.

Pachters grootste smokkelaars. Bewijs.

De grootste smokkelaars zijn, dit valt niet te ontkennen, de pachters. Het bewijs van dit feit is te vinden in de omstandigheid dat verreweg de meeste pachters, zoo zij niet anders als de hun door 't Gouvernement geleverde opium verkochtten, zeer groote verliezen zouden lijden (3) en daarenboven in het feit dat, terwijl de detailprijzen (waarvoor opium door den

(1) Men zie den brief van mr. W. K. Baron van Dedem aan Mr. M. C. Piepers. Vergadering van het Ind. genootschap 5 Nov. 1890. «De monopolie-winst per kilo opium bedraagt thans op Java nog f 100.»

(2) Het Kol. verslag over 1888 zegt weer dat de sluikhandel op Java aanmerkelijk is toegenomen.

(3) Men zie de berekeningen in de *memorie* van mr. P. Brooshooft, Bl. 126/130. In het Kol. Verslag over 1888 vindt men o. a.:

| | | |